הִלְכוֹת תַּעֲנִית סִימָן תקסז תקסח

(ז) **הַתְעַנָּה. וְאִם הַכֹּהֵן אֵינוֹ מִתְעַנֶּה,** (ח) (כא) **יֵצֵא הַכֹּהֵן מִבֵּית הַכְּנֶסֶת וְעוֹמֵד לִקְרוֹת בַּתּוֹרָה יִשְׂרָאֵל הַמִּתְעַנֶּה:** ז [י]**בְּתַעֲנִית צִבּוּר** (כב) **יַעַמְדוּ שְׁנַיִם אֵצֶל שְׁלִיחַ צִבּוּר,** (ט) **מִזֶּה אֶחָד וּמִזֶּה אֶחָד, שֶׁיֹּאמְרוּ עִמּוֹ סְלִיחוֹת:** ח [ס]**כָּל תַּעֲנִית צִבּוּר יֵשׁ בּוֹ נְשִׁיאוּת כַּפַּיִם בְּמִנְחָה, חוּץ מִבְּיוֹם הַכִּפּוּרִים.** הַגָּהָה: (כג) וּבַגְּלִילוֹת הָאֵלּוּ אֵין נוֹהֲגִין בִּנְשִׂיאוּת כַּפַּיִם רַק בְּמוּסָף שֶׁל יוֹם טוֹב, וּכְבָר נִתְבָּאֵר בְּהִלְכוֹת נְשִׂיאוּת כַּפַּיִם (סי׳ קכח סמ״ד) (מרדכי דתענית והגהות מיימוני פרק א׳):

ג טוּר בְּשֵׁם מִדְרָשׁ (מכילתא בשלח בּ׳ פרשה ו) מָהָא דְּאַהֲרֹן וְחוּר, הָרוֹקֵחַ (סי׳ רג) וְהַמְקַדֵּשׁ (יומא סי׳ תשכה) בְּשֵׁם פִּרְקֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר (פמ״ח). ס צִיְּנְתִּיו לְעֵיל סִימָן קכ״ט (ס״א).

א בְּעֵיָא וְנִפְשְׁטָא וּבְרֵירְתָא בְּרָכוֹת י״ד (ע״א). ב תּוֹסְפוֹת (שם ד״ה טוענים) וְרֹאשׁ״ש (פרק ב׳ סי׳ ו) בְּשֵׁם רַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל. ג רֹאשׁ״ש בְּפֶרֶק קַמָּא דְּתַעֲנִית (סי׳ טו) בְּשֵׁם הָרִי״ף בַּרְצְלוֹנִי.

תקסז טְעִימָה וּרְחִיצַת הַפֶּה שֶׁמֶּתֶר בְּתַעֲנִית. וּבוֹ ג׳ סְעִיפִים:

א [א]**הַשְּׁרוּיִ בְּתַעֲנִית** (א) **יָכוֹל** (ס) **לְטְעֹם כְּדֵי** (ב) (ב) **רְבִיעִית,** (ג) [ב]**בִּלְבַד שֶׁיִּפְלֹט,** (ד) * [ג]**וּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים וּבְתִשְׁעָה בְּאָב אָסוּר.** הַגָּהָה: וְיֵשׁ מַחְמִירִין (ה) בְּכָל תַּעֲנִית צִבּוּר, (ו) וְהָכִי נוֹהֲגִין (תוספות (נכרכות יד. ד״ה לו) והגהות מיימוני פרק א׳ (סוף ל) ותרומת הדשן סימן קנ״ח):

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

תֵּבָא, אֲבָל הָאֲרַבְּעָה צוֹמוֹת דְּמִדְּבְרֵי קַבָּלָה נִינְהוּ, אֲפִלּוּ אֵין שָׁם מִתְעַנִּים רַק שְׁתֵּי אוֹ שָׁלֹשׁ שָׁעוֹת הַשְּׁאָר אֵינָם מִתְעַנִּים דַּאֲנִיסִי שֶׁהֵם חוֹלִים, יְכוֹלִים לְקַבֵּעַ בְּרָכָה עֲנוּ וְלִקְרוֹת וְיֵחָל אַף שָׁאֵין שָׁם עֲשָׂרָה מִתְעַנִּים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, עַיֵּן שָׁם. וְנִרְאֶה דְּעַל כָּל פָּנִים שִׁשָּׁה אוֹ שִׁבְעָה בְּעִינַן, וְאִם אֵין שָׁם רַק חֲמִשָּׁה אֵין לָהֶם לוֹמַר עֲנֵנוּ, וְלֹא יוֹצִיאוּ סֵפֶר תּוֹרָה כְּלָל, כֵּיוָן שֶׁאֵין כָּאן רֹב מִתְעַנִּים, וְגַם בְּיֵשׁ שִׁשָּׁה עַיֵּין לְפֵי עֲנִיּוּת דַּעְתִּי, דְּאֶפְשָׁר דְּרֻבָּא דְּמִנְכְּרֵי בְּעִינַן כְּמוֹ שֶׁכָּתַב לְעֵיל סִימָן קצ״ז (ס״ב) לְעִנְיַן זִמּוּן בְּעֲשָׂרָה, עַיֵּן שָׁם:

בְּאֵר הַיטֵב

הַתְּבָה, יֹאמַר בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה עֲנֵנוּ בְּיוֹם צוֹם הַתַּעֲנִית הַזֶּה. וְהוּא הַדִּין אִם אֵין שְׁלִיחַ צִבּוּר אַחֵר מוּטָב שֶׁיִּתְפַּלֵּל מִי שֶׁאֵינוֹ מִתְעַנֶּה מִשֶּׁיִּתְבַּטְּלוּ לִשְׁמֹעַ קְדִישׁ וּקְדֻשָּׁה. מְגַן אַבְרָהָם (סק״י): ו (ז) **הַתְעַנָּה.** נִרְאֶה לִי דְּכְשֶׁחֲרִית מֻתָּר לַעֲלוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁדּוֹחִין פָּרָשַׁת שָׁבוּעַ וּקְרִיאַת הַתּוֹרָה וְיֵחָל, מִכָּל מָקוֹם עַל כָּל פָּנִים קוֹרִין בְּתוֹרָה בְּלֹא הַתַּעֲנִית, אֶלָּא אִם כֵּן הַתַּעֲנִית בְּאֶמְצַע הַשָּׁבוּעַ. וְכָתַב הַבַּ״ח (ס״ו) דְּאִם קְרָאוּהוּ לַעֲלוֹת אֲפִלּוּ בְּמִנְחָה, יַעֲלֶה, דְּלֵיכָא אִיסּוּרָא בְּזֶה אֶלָּא מִנְהָגָא בְּעָלְמָא. אֲבָל הַט״ז (סק״ז) כָּתַב דַּאֲפִלּוּ אִם אֵין שָׁם מִי שֶׁיּוֹכַל לְבָרֵךְ אוֹ שֶׁאֵין כֹּהֵן אַחֵר, אֲפִלּוּ הָכִי לֹא יִקְרֵא מִי שֶׁאֵינוֹ מִתְעַנֶּה, וַאֲפִלּוּ קְרָאוּהוּ כְּבָר לֹא יַעֲלֶה, דְּהָוֵי בְּרָכָה לְבַטָּלָה, עַיֵּן שָׁם. וְכֵן כָּתַב הַבֵּית יוֹסֵף סִימָן קל״ה (ד״ה וכתב עוד שם) עַיֵּן שָׁם. וְהַמְגַן אַבְרָהָם (סק״ח) כָּתַב דְּלֵיכָא אִסּוּר אִם עוֹלֶה עַיֵּן שָׁם. וּבְסֵפֶר (בְּנֵי חַיָּיא) [בְּנֵי חַיִּים] פָּסַק דְּלֹא מְבָעְיָא אִם קְרָאוּהוּ דְּיַעֲלֶה, אֶלָּא אֲפִלּוּ לְכַתְּחִלָּה יְכוֹלִים לְקָרוֹתוֹ וְלַעֲלוֹת, וְעַיֵּן בְּתִשְׁוּבַת אֱמֶת שְׁמוּאֵל סִימָן מ״ו. וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן קל״ה (ס״ה), וְדַע, דְּמַחְלֹקֶת זֶה שַׁיָּךְ נַמִּי בְּבֶן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁבָּא לְחוּץ לָאָרֶץ אִם יָכוֹל לַעֲלוֹת בַּתּוֹרָה בְּיוֹם טוֹב שֵׁנִי שֶׁל גָּלֻיּוֹת, וְעַיֵּן בִּדְבַר שְׁמוּאֵל סִימָן שכ״ד וּבַהֲלָכוֹת קְטַנּוֹת (ח״א סי׳ ד׳): (ח) **יֵצֵא.** כְּדֵי שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ שֶׁהוּא פָּגוּם. וּמִכָּל מָקוֹם אִם הוּא בְּבֵית הַכְּנֶסֶת אֵין לָחוּשׁ, דְּלֵיכָא פְּגָם, שֶׁהַכֹּל יוֹדְעִים שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁאֵין רְגִילִין לְהִתְעַנּוֹת. בֵּית יוֹסֵף סִימָן קל״ה (סק״ה), וְכֵן מִשְׁמַע מִלְּשׁוֹן הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ. וְעַיֵּן בְּדִבְרֵי הַמְגַן אַבְרָהָם (סק״ו) שֶׁכָּתַב דְּאִם אֵין שָׁם אֶלָּא אֶחָד יֵצֵא, וְעַיֵּן שָׁם:

ז (ט) **מִזֶּה.** וְעָכְשָׁו שֶׁכֻּלָּן אוֹמְרִים סְלִיחוֹת עִם הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר, אֵין צָרִיךְ לְהַעֲמִיד אֲצָלוֹ. מְגַן אַבְרָהָם (סק״י) עַיֵּן שָׁם:

א (י) **לְטְעֹם.** אִם יֵשׁ בּוֹ מֶלַח אוֹ תַּבְלִין. רַשׁ״י: (כ) **רְבִיעִית.** הַיְינוּ בֵּיצָה וּמֶחֱצָה. בֵּית יוֹסֵף (ד״ה השרוי):

בֵּאוּר הַלָּכָה

בְּטוּ״ס כִּסְלּוּ שֶׁהוּא קְבִיעוּת תַּעֲנִית לְחַבְרָה קְדִישָׁא, וְיֵשׁ סָעֵד לִדְבָרֵיהֶם מִפְּרֵי מִגְדִּים סָעִיף קָטָן ה׳ בְּמִשְׁבְּצוֹת זָהָב **שְׁמִצַּדָּד בִּכְעֵין זֶה לְעִנְיַן שׁוּבְבֵי״ם ת״ת. אָכֵן אִם חָל בְּיוֹם שֵׁנִי וַחֲמִישִׁי אֵין דּוֹחִין בְּשַׁחֲרִית פָּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ.** עַיֵּן שָׁם:

א * **וּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים וְתִשְׁעָה בְּאָב.** הַטַּעַם כְּתָבְנוּ בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק״ד) מִשּׁוּם דְּאִינְהוּ לֹא בְּקַבָּלָתוֹ תְּלוּי, וְלֹא שַׁיָּךְ לוֹמַר בְּהוּ דְּרַךְ מַאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה קַבִּיל עֲלֵיהּ וְלֹא מַהֲנָאָה [שֶׁהוּא טַעַם הָעֶטְעִימָה כְּמְבֹאָר בַּפ״ש (ברכות יד.)], וְשָׁנוּי לְהַמְחַבֵּר יוֹם הַכִּפּוּרִים וְתִשְׁעָה בְּאָב מִשְׁאָרֵי תַּעֲנִיּוֹת צִבּוּר הַכָּתוּבִים, אַף דְּהָם נַמִּי אֵין צְרִיכִין קַבָּלָה, מִשּׁוּם דְּאִינְהוּ אֵין חִיּוּבָן גָּדוֹל כָּל כָּךְ וּבְרָצוֹן תְּלוּי, כָּל זֶה מִבֹּאר מִדִּבְרֵי הָרַב בֵּית יוֹסֵף (ד״ה ומ״ש) בְּשֵׁם הָרִיבַ״ש (סי׳ רפז). וּבְאַשְׁכּוֹל (הלכות שני וחמישי ותענית) רָאִיתִי שֶׁהָעָתִיק אֶת דִּבְרֵי הָרִי״ף אֲבָרְצְלוֹנִי שֶׁמְּפַנֵּי נוֹבֵעַ הַדִּין לְאֵסֹר הַטְעִימָה בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים וְתִשְׁעָה בְּאָב, דְּהַטַּעַם, דְּקַיְימָא לָן אִסּוּר לְהוֹשִׁיט יָדוֹ לַמַּיִם בְּאֵלּוּ, וְכָל הֶנְאָה אֲסוּרָה. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְכַיּוֹצֵא, כְּמוֹ לְעִנְיַן רְחִיצָה לְאו רְחִיצָה מַמָּשׁ אֶתְרוּ אֶלָּא אֲפִלּוּ הוֹשָׁטַת יָד לַמַּיִם, הוּא הַדִּין לְעִנְיַן אֲכִילָה לְאו אֲכִילָה מַמָּשׁ דַּוְקָא אֶלָּא הוּא הַדִּין כָּל הֶנְאָה שֶׁל אֲכִילָה, וּלְטַעַם זֶה פָּשׁוּט דַּוְקָא בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים וְתִשְׁעָה בְּאָב אָסוּר, אֲבָל הָרַמְ״א הֶעְתִּיק דַּעַת הַתּוֹסָפוֹת דְּכָל תַּעֲנִית שֶׁאֵין צָרִיךְ קַבָּלָה אָסוּר:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

שֶׁלֹּא הִתְעַנָּה. אוֹ (כמ) שֶׁאֵין בְּדַעְתּוֹ לְהַשְׁלִים הַתַּעֲנִית: **(כא) יֵצֵא הַכֹּהֵן.** כְּדֵי שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ שֶׁהוּא פָּגוּם. וּמִכָּל מָקוֹם אִם הוּא בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְאֵינוֹ רוֹצֶה לָצֵאת אֵין לָחוּשׁ, דְּלֵיכָא פְּגָם, שֶׁהַכֹּל יוֹדְעִין שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁאֵין רְגִילִין לְהִתְעַנּוֹת. (כב) אָכֵן זֶהוּ לְעִנְיַן תַּעֲנִית בְּהַ״ב וּכְהַאי גַּוְנָא, אֲבָל בַּתַּעֲנִיתִים הַכְּתוּבִים שֶׁהַכֹּל מִתְעַנִּים לְכָבֵד מִי שֶׁהוּא חוֹלֶה, אֵיכָא פְּגָמָא אִם לֹא יֵצֵא, וְעַל כֵּן (כג) יְזַהֵר לָצֵאת. וְכָל זֶה כְּשֶׁאֵין כֹּהֵן אַחֵר בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, אֲבָל אִם יֵשׁ כֹּהֵן אַחֵר פְּשִׁיטָא שֶׁאֵין צָרִיךְ לָצֵאת, וְאִם חוֹשֵׁשׁ שֶׁיִּקְרְאוּהוּ לַעֲלוֹת יֹאמַר לַחַזָּן שֶׁלֹּא יִקְרְאוּהוּ. וְדַע, דְּבִדְיֵעֲבַד אִם קְרָאוּהוּ (כד) בְּמִנְחָה לְמִי שֶׁאֵינוֹ מִתְעַנֶּה, יֵשׁ דֵּעוֹת בֵּין הַפּוֹסְקִים אִם יַעֲלֶה, וְדַיֵּשׁ מַחְמִירִים (כה) בָּזֶה דְּהָוֵי חֲשַׁשׁ בְּרָכָה לְבַטָּלָה, דְּלֹא תִּקְנוּ קְרִיאָה זוֹ אֶלָּא בִּשְׁבִיל הַמִּתְעַנִּים, (כו) וְהַפּוֹסְקִים שֶׁמְּקִלִּין בָּזֶה טַעֲמָם דְּהַבְּרָכָה הוּא מִפְּנֵי כְּבוֹד הַצִּבּוּר], וְעַל כֵּן צָרִיךְ לִזָּהֵר מְאֹד שֶׁלֹּא לִהְיוֹת בְּבֵית הַכְּנֶסֶת כְּדֵי שֶׁלֹּא יִקְרְאוּהוּ. וּבְדִיעֲבַד אִם קְרָאוּהוּ וְהוּא אִישׁ תַּלְמִיד חָכָם וּמַחֲמַת אֵיזֶה אֹנֶס אֵרַע שֶׁלֹּא הִתְעַנָּה בְּתַעֲנִית צִבּוּר וְצָר לוֹ לוֹמַר לָהֶם שֶׁלֹּא הִתְעַנָּה כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּפָחוֹת מֵרְבִיעִית אָסוּר: **(ה) בְּכָל תַּעֲנִית צִבּוּר.** הַיְינוּ (ו) אֲרַבָּעָה תַּעֲנִיתִים הַכְּתוּבִים, דְּבָהֶם נַמִּי אֵין צָרִיךְ קַבָּלָה: **(ו) וְהָכִי נוֹהֲגִין.** וּבִמְקוֹם סְעוּדַת מִצְוָה שֶׁמְּבַשְּׁלִין בַּיּוֹם לְצָרְךָ הַלַּיְלָה, יֵשׁ לִסְמֹךְ אַדַּעָה רִאשׁוֹנָה לְהַתִּיר בְּשְׁאָרֵי תַּעֲנִיתִים לְטָעֹם מְעַט מִמַּעַט אִם יֵשׁ בּוֹ מֶלַח

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(כמ) סִדּוּר דֶּרֶךְ הַחַיִּים: (כג) חַיֵּי אָדָם (ח״א בְּסִימָן ל״א (סי״ט)): **(כג) וְדַעַת הַחַיִּי אָדָם שָׁם דְּבָזֶה צָרִיךְ לְקָרוֹתוֹ לְכַתְּחִלָּה אִם לֹא יָצָא: (כד) וְהוּא הַדִּין בְּשַׁחֲרִית אִם חָל הַתַּעֲנִית צִבּוּר רִאשׁוֹן שְׁלִישִׁי רְבִיעִי שִׁשִּׁי:** (כה) הַשֻּׁ״ע (סק״ז) וְאֵלִיָּה רַבָּה (סי׳ קלה סק״ו) וְדֶרֶךְ הַחַיִּים וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: **(כו)** הַבַּ״ח (ס״ו) וּמְגַן אַבְרָהָם (סק״ח) וְחַיֵּי אָדָם (שם) וְשֻׁלְחַן שְׁלֹמֹה (ס״ב):

א (ס) מְגַן אַבְרָהָם (סק״א), וְכֵן הָעָתִיק הָאֵלִיָּה רַבָּה (סק״א) דְּשָׁרֵי: **(ג)** כֵּן מוּכָח מֵרַשְׁבָּ״א (בתשובה ח״א סי׳ רסז, חי׳ לברכות יד. ד״ה רבי), וְהוּבָא בְּבֵאוּר הַגְּרַ״א: **(ג)** לְבוּשׁ (ס״ב): **(ד)** הַגְּרַ״א **לְאַפּוּקֵי שְׁאָרֵי תַּעֲנִיּוֹת צִבּוּר,** וְכֵן פָּסַק בְּאֵלִיָּה רַבָּה (סק״ג):

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah